

ליקוטים וסיפורים נפלאים - כי תצא

"כי תצא למלחמה" (כא, י)

ברש"י: 'במלחמת הרשות הכתוב מדבר'.

האדם צריך לקדש עצמו במותר, לא רק לפרוש מן האיסור אלא אף למעט בתענוגים ומה שצריך לגופו יהיה לשם שמים. 'במלחמת הרשות הכתוב מדבר' גם בדברי הרשות צריך ללחום ביצר.

(מהר"ש מבעלזא)

"כי תצא למלחמה על אויבך" (כא, י)

ולא "כי תלחם", בכדי לנטוע בתוכנו מידת האמונה שהנצחון במלחמות זה לא ביד האדם, ואילולא שהקדוש ברוך הוא מסייע לנו, לא היינו מצליחים לכבוש את כל המריבים.

(כלי חמדה)

"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו" (קדושין ל), משמע מכאן שבדרך הטבע קשה לאדם לכבוש את היצר הרע, ואם כן יש חשש שהאדם יתייאש ולא ינסה להלחם עם היצר, על כן אמר הכתוב "כי תצא למלחמה על אויבך" כאשר רק תצא ותנסה להלחם עם היצר, אזי "ונתנו ה' אלוך בידך" מן השמים יסייעו לנצחו כיון שהבא ליטרה מסייעים לו מן השמים. (תורת משה)

"כי תצא למלחמה על אויבך" (כא, י)

כתבו הראשונים שהתורה מרמזת כאן על מלחמת האדם עם אויבו הגדול - הוא יצרו הרע, ולכן נאמר "כי תצא" בלשון יחיד ולא "כי תצאו" בלשון רבים, כיון שבמלחמת יחיד הכתוב מדבר. מוסיף החתם סופר לבאר עפ"י זה את המשך הפסוק: "ושבית שבי" למד מדרכי היצר הרע את דרכי המלחמה שלו, ובאותה מידה של זריזות ועקשנות שהוא משתמש נגדך, תשתמש נגדו וכמו שאין היצר מסייתך בפעם אחת להטותך מדרך הטוב לדרך הרע, כי אם היום אומר לך עשה כך, ומחר אומר לך עשה כך, עד שמטה אותך לדרכו, אף אתה, אם הינך חפץ לנצחו אל תעשה קפיצות, אלא עלה ממדרגה למדרגה עד שתגיע לתכליתך.

מסופר על רבינו החפץ חיים זצ"ל שלעת זקנותו בבוקר סגרי אחד, כשהתכוון לקום ממיטתו כדי להתפלל בהשכמה כדרכו, בא אליו היצר הרע לפתותו שלא ילך

להתפלל, כי הקור עז בחוץ והוא זקן ועלול להתקרר, לחלות ולמות ח"ו, ועליו לקיים את הפסוק "ונשמרתם לנפשותיכם", ואונס התורה פוטר וכו'...

סיפר החפץ חיים שכמעט ששמע לו, אבל מיד הרגיש מי הוא זה המפתה אותו - היצר הרע, ואז התגבר כארי ואמר לו: ממך אני לומד, אף שהינך זקן הרבה יותר ממני... וכמו שאתה לא התעצלת אפילו בקור עז זה לקום ממשכבך ולבוא ממרחקים לפתות אותי, לא המשכת לישון ולא עזבת את תפקידך, על כן דווקא ממך הנני לומד, וגם אני לא אעזוב את תפקידי! הוא התגבר וקם והלך להתפלל כדרכו.

"כי תצא למלחמה" (כא, י)

במלחמה כמו במלחמה לפעמים ישנן נפילות, אסור להתייאש בגללם כי אז נופלים אנו כפרי בשל בידי היצר, וכבר אמר הגאון מווילנה אם ניצח אותך היצר הרע ב'רפאנו' תנצח אתה אותו ב'ברך עלינו', וכך בכל תחום, אמנם גם בשברים וגם בנצחונות חלקיים יש ממש, וגם מהם זוכים לנצח, אך צריכים אנו משנה זהירות בשימוש בעצה זו כדי לא ליפול ולטעות, כי גם שם עלול היצר להכשילנו.

מושק'ה היה שמו של היהודי שחכר את בית המזיגה מהפריץ, בתחילה היה סבור

שירוויח הון רב וכדי ליצור מערכת יחסים טובה עם הפריץ, העניק לפריץ ביום הולדתו מתנה יקרת ערך.

קיבל הפריץ את המתנה בשמחה ורמז למושק'ה, שגם בשנה הבאה יזכור את יום הולדתו, מושק'ה שקיווה עדיין שיצליח בעסק זה, נרמז, ואף בשנה השנייה העניק לפריץ מתנה יקרת ערך ביום הולדתו.

מחשבות לחוד ומציאות לחוד, בשנה השלישית, בית המרזח המה משיכורים אך ההכנסות היו זעומות, הפריץ דרש את תשלום החכירה הגבוה בלא להתחשב בהכנסות הזעומות, ואילו האיכרים השיכורים לא פעם היו קונים בהקפה שאין לה סוף, לפעמים אף הזיקו לבית המרזח וגם בעליו סבל לא פעם, כאשר הפליאו בו את מכותיהם בעת שכרותם.

למרות שההכנסות היו זעומות מסוכן היה להפסיק להעניק את המתנה השנתית, וכך התנהלו חיי העלובים של החוכר המסכן, הוא היה משרת את האיכרים מבוקר

"רֵאָה נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת....."

וּבְחֶרֶת בִּ..... (דְּבָרִים ל, יט)

הַתְּנָא הַקְּדוֹשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, בְּתַחֲלַת יָמָיו עָבַר הַרְבֵּה קְשָׁיִים, הַמּוֹן מִצָּבִים מְרַבִּים... חֲתַנְתּוּ הַתְּקִימָה בְּמַנְיָן מִצְמָצֵם שְׁהוּרֵי הַפֶּלֶה הַעֲשִׂירִים אָפְלוּ לֹא טָרְחוּ לְהַשְׁתַּתֵּף בּוֹ, הֵם הִחְרִימוּ אֶת הַחֲתָנָה וְלֹא רָצוּ לְהַעֲנִיק לְזוּג הַצֵּעִיר אָפְלוּ קוֹרֵת גַּג רְאוּיָה... רַבִּי עֲקִיבָא לֹא נִבְהַל מִהַקְּשִׁי, הוּא אָסַף מְעַט קֶשׁ שְׁהִיָּה בְּרִשׁוֹתוֹ, וּפָרַשׁ עַל הַמָּסָה הַדְּלָה, בְּמִקּוֹם מְזֻרָן נַח... ..

לע"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש

רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - כי תצא

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כא, יח)

כבר אמרו חז"ל שבן סורר ומורה נידון על שם סופו, שהגיעה תורה לסוף דעתו שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב.

כבר הקשו המפרשים על ענין זה כי הרי ראינו אצל ישמעאל שהקב"ה עשה לו נסים ומצאה אמו את באר המים והתגלו אליה ארבעה מלאכים, וכבר אמרו מלאכי השרת לפניו יתברך זה שעתידי להמית את בניך בצמא אתה עושה לו נסים, אמר להם 'באשר הוא שם', עכשיו הוא צדיק ואין דנין את האדם על שם סופו, ולכאורה מבן סורר ומורה רואים ההיפך.

מספר תירוצים נאמרו בעניין:

א. בן סורר ומורה, הוא התחיל בעבירה ולכן יש חשש שילך וידרדר עד שסופו ללסטם את הבריות מה שאין כן אצל ישמעאל שבאותו זמן צדיק היה.

ב. עוד תירצו חז"ל שכל מה שאמרנו שדנין את האדם על שם סופו נאמר דוקא בבית דין של מטה, אבל בבית דין של מעלה אין דנין את האדם על שם סופו.

ג. עוד אפשר להסביר את החילוק בעניין זה, שבן סורר ומורה הנדון הוא על אותו בן שלעתידי ילסטם את הבריות ויבוא לידי שפכות דמים, לכן מוטב ימות זכאי ואל ימות חייב, אבל אצל ישמעאל הרי הוא היה צדיק ורק זרעו אחריו הם אשר יצערו את בני ישראל

וילחמו עמם, ולכן אין לדון אותו על שם סופו.

"איננו שומע בקולנו" (כא, כ)

היה אחד מהם... או חרש אינו נעשה בן סורה ומורה שנאמר איננו שומע בקולנו... ולא חרשין (סנהדרין ע"א). מה ראה היא זו, שאם אחד ההורים חרש הוא אינו נעשה בן סורר ומורה, והלא הכתוב "אינו שומע בקולנו" מדבר על הבן ולא על ההורים?

אלא, כשאדם מטיף מוסר לזולת אין הוא עשוי להשפיע עליו אלא אם כן הוא עצמו שומע את אשר פיו אומר, והוא עצמו מקיים את אשר הוא דורש מחברו, כי אז הרי אלו דברים היוצאים מן הלב והם נכנסים אל הלב.

אם אחד ההורים "חרש" הוא ואיננו שומע בעצמו את אשר הוא דורש מבנו, מן ההכרח שיהיה הבן "איננו שומע" ואין

עד אמצע הלילה, כאשר הם מקיאים, משתוללים ומזיקים, והגרוע מכל מבחינתו שלפעמים גם אינם משלמים, ואילו הפריץ אין זה מעניינו, דמי החכירה ומתנת יום ההולדת יקרת הערך תינתן לו ויהי מה.

מושק'ה שהיה חכם לא קטן החליט שהשנה תעלה לו המתנה רובל או שניים, הוא נסע לעיר המחוז ונכנס לחנות כלים יוקרתית, המוכר שאלו למבוקשו והוא ענה, היש לך סט כלים מפואר שבור, נעץ בו הגוי המוכר עיניים תמהות, מי זה שיחפון לקנות מערכת כלים מפוארת ושבורה, לא התרגש מושק'ה ממבע עיניו של הגוי וביקש שיארוז לו סט מפואר שבור ויעטוף אותו באריזת מתנה, הגוי היה בטוח שנטרפה עליו דעתו, אך מה מנו יהלוך - מה יכול הוא להפסיד, הרי סט זה עומד כאבן שאין לה הופכין וגם אם ירוויח עליו רובל או שניים הכל ריווח, עטף הגוי את הסט המפואר ונתנו ליהודי.

חזר היהודי לביתו ובהגיע יום ההולדת

לבש את מיטב מחלצותיו, ניגש אל הפריץ ובענוות חן הגיש לו את הסט המפואר, תקוותו היתה שהפריץ יבין שהסט נשבר בעת שהעבירו את שלל המתנות.

עלה מושק'ה שמח על יצועו וישן שנת ישרים, ולפתע נשמעו דפיקות בדלת, מושק'ה נבהל ופתח את הדלת, ולהוותו עומדים שם שני משרתים גברתנים של הפריץ ועיניהם זועמות, הם אחזוהו בדש בגדו וגררוהו אל הפריץ.

התנחם מושק'ה בדרכו שיוכל להסביר לפריץ את אשר כנראה ארע למתנתו המפוארת, אך להוותו ראה הוא שהגוי עטף כל שבר בנפרד וכדי בזיון וקצף.

הנמשל מובן, אם אנו שלמים עם השברים של התפילה או של הלימוד, עם השברים של ההצלחות בכבישת הכעס, בשמירת הלשון, אם אנו עוטפים זאת בניר מתנות עם סרט, שוב נפלנו בידי היצר המתחכם עלינו להפילנו. אכן לא נוותר גם על השברים, אבל לא נסתפק בהם, נשאף לשלימות.

גם אותם שברים יוכלו להתאחות אם נצליח במלחמה עם היצר, כאשר יינתן היצר בידנו - כאשר נכבוש את אותו תחום בו נלחמנו, כי אם אמנם תפקידו של היצר הוא להחטיא, אבל "אליך תשוקתו" ומהי תשוקתו, שתעמוד בניסיון ואז "אתה תמשול בו".

"ושבית שביו", תוכל לשבות חזרה מהיצר את אותם מצוות שבורות ולאחותם לשלימות.

(מן המים משיתיהו)

.....
הַגְּמְרָא מְסַפֵּרַת (נְדָרִים דף נ') שֶׁבְּשָׁמַיִם רָאוּ אֶת צַעֲרָם שֶׁל רַבֵּי עֲקִיבָא וְרַחֵל, וְשָׁלְחוּ אֶת אֱלִיָּהוּ הַנָּבִיא לְחַזֵּק אוֹתוֹ בְּמִקְצֵת.
אֱלִיָּהוּ הַנָּבִיא הִתְחַפֵּשׂ לְעַנִּי מְרוּד, דָּפַק בְּדַלֶּת הַבִּקְתָּה שָׁבָה הַתְּגוּרְרוּ רַבֵּי עֲקִיבָא וְרַחֵל, וּבִקֵּשׁ מֵעַט קֶשׁ עֲבוּר בְּנֵי בֵיתוֹ - כִּי אֶפְלוּ קֶשׁ אֵין בְּרִשׁוֹתוֹ!
אָמַר רַבֵּי עֲקִיבָא לְרַחֵל: הַבֵּיטִי וְרֵאִי, אֲנַחְנוּ בְּמִצְבַּב טוֹב יוֹתֵר בְּהַרְבֵּה מֵאֲנָשִׁים אַחֲרַיִם! יֵשׁ אֲנָשִׁים שְׂגָם קֶצֶת קֶשׁ אֵין לָהֶם!
.....

לעי"נ האשה החשובה
מרת מרים יוכבד ב"ר צבי
ליבוביץ ע"ה - כ"א מר חשוון תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - כי תצא

השיב לו רבינו: "כל בחור ובחור הלומד אצלי בישיבתי, אחראי אני עליו בתכלית; לא רק על מעשיו, אלא אף על מחשבות לבו והרהוריו; ולא רק באור יום, אלא אף בחשכת לילה. אין לי בישיבתי אף לא בחור אחד שיש בו מחשבת חטא ועוון או הרהור רע חלילה!"

("ספרא דמלכא" מאת מהרש"צ גנץ)

"והנה הוא שם עלילת דברים" (כב, יז)

לעיל, בפסוק ד', כשהאבא בא להתלונן, נאמר: "ושם לה עלילות דברים", מדוע איפוא כאן, כשמדובר על הבעל, נעדרה המלה: "לה"?

לפי שהבעל אינו מתכוון באמת אלא לה, שהוא שונא אותה ורוצה להיפטר הימנה על-ידי העלילה. אבל האב טוען, כי העלילה נוגעת לא רק לבתו אלא גם לו, לפי שהוא נתן לה חינוך לקוי וסיגל אותה לכך שתגדל ותעשה מעשים רעים, לפיכך אומר הוא: "עלילות דברים" סתם בלי "לה".

מעתה שפיר ונכון מה שמטילים על המוציא-שם-רע עונש כפול: מלקות ומאה כסף - שכן למלקות ראוי הוא על אשר זמם לעשות לה רעה, ואת הקנס משלם הוא על החרפה והבזיון שגרם לאב, והיינו איפוא: "מלקות לזה

ותשלומין לזה".

"ויהפוך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה" (כג, ה)

התורה מסבירה מדוע אסור לקבל גרים מהזכרים של עמון ומואב: "על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור לקללך, ויהפוך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה".

ויש להבין: מה טעם חזרה כאן התורה על כך שקללותיו של בלעם הפכו לברכות.

מבאר הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר, ה'כתב סופר': לכאורה היה מקום לשאול - העמונים בסך הכל לא הסכימו להעניק משלהם לישראל, אבל בכל זאת הם לא ביקשו להזיק להם. ואילו מואב הרי

האשמה תלויה בו, וממילא אי-אפשר לדון אותו בתור סורר ומורה, שכן האשמה תלויה בהוריו. ובכן, מכיון שאמרה תורה: "איננו שומע בקולנו" - מחמת שחיתותו ורשעותו, הרי משמע מזה שההורים עצמם אינם "חרשין" ושומעים הם מה שיוצא מפיהם, שכן אלמלי היו "חרדין" ובעצמם לא היו מתנהגים ביושר ובהגינות, הרי לא היה ה"איננו שומע" של הבן מחמת שחיתות ורשעות, אלא משום שדברי-ההורים אינם עשויים להשפיע עליו.

(מפי השמועה)

"לא תחרוש בשור וחמור יחדיו" (כב, י)

ביארו בעלי התוס' ב'דעת זקנים', כי טבע השור שהוא מעלה גרה ולועס את מאכלו זמן רב יותר מהחמור שאינו מעלה גרה, וכאשר יחרשו שניהם יחדיו ישמע החמור שהשור עדיין לועס מאכל בפיו ויבוא לידי צער ומכאוב, בחשבו שהבעלים נתן לשור יותר תבן ממנו, על כן אסרה תורה 'לא תחרוש בשור וחמור יחדיו'. עתה בין והתבונן, אם ב'חמור' שמקנא עבור דמיונותיו הדברים אמורים, כמה יש לנו להזהר שלא לצער אדם מישראל אף במקום שאין הצדק עם זה המצטער.

"גדילים תעשה לך..."

כי יקח איש אשה" (כב, יב-יג)

כפי הידוע, בחורי גלילות אשכנז, ובתוכם תלמידי רבינו החתם סופר, היו מתעטפים בטליתות גדולות בשעת תפילת שחרית. (זאת בניגוד למנהג ספרד, שאין מתעטפין בטלית גדולה עד לאחר הנישואין, ומובא בפוסקים סמך לזה מהפסוק "גדילים תעשה לך" וסמך ליה "כי יקח איש אשה".)

בספר 'רשומים בשמך' מובא, פעם אחת ביקר בישיבת רבינו הגה"ק רבי מרדכי בנט ז"ע אב"ד ניקלשבורג, רב המדינה.

אמר לו רבינו: "לך ובדוק בציציותיהם של תלמידי הצעירים בני התשחורת שאינם נשואים, אם שורה עליהם קדושה וראויין הם להתעטף בציצית".

נענה רבי מרדכי בנט ואמר: "אם לבדוק, אזי לא בציציותיהם יש לבדוק, אלא את מידת קדושתם ופרישותם, ומידת התרחקותם מן הכיעור ומן הדומה לו ומן הדומה לדומה".

לעי"נ האשה החשובה מרת
צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר
שיחי' יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - כי תצא

**"אבן שלימה וצדק... איפה שלימה וצדק יהיה
לך למען יאריכון ימיך על האדמה" (כה, טו)**

כי אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, מה שאין כן המודד במדה חסרה גם אליו ימודד ה' במדה זו, ואפילו לא תתמלא עוד הסאה יפרע ממנו, והיינו איפה שלימה וצדק יהיה לך למען יאריכון ימיך על האדמה, ולא יקצירו ימיך ח"ו, כי לא ישקוד וימהר על הפורענות. (ילקוט הגרשוני)

"מוצא שפתיך תשמור ועשית" (כג, כד)

הגאון מטשיבין - רבי דב בעריש וויידנפעלד זצ"ל נהג שכאשר היו מכבדים אותו לכתוב אות בסיום ספר תורה חדש, היה מסרב, ובמקום זה היה מבקש לעשות את הסופר לשליח עבורו בכתיבת האות.

כשנשאל פעם לפשר מנהגו זה, סיפר רבי דב בעריש כי אירע פעם בחו"ל שהשתתף בהכנסת ספר תורה שתרם יהודי שחתנו היה מחלל שבת, ומכיון שחשש שמא גם הלה יכתוב אות בספר התורה, לכן אמר שאינו כותב אות, והוא מבקש שהסופר יהיה שלוחו. בעקבות זאת עשו כל הנאספים כמוהו, וממילא גם הלה לא כתב.

ומכיון שבשעתו אמר ש"אינו כותב" למרות שכוונתו היתה רק לאותו מעמד, מכל מקום אינו רוצה לשנות מהדיבור (שר התורה)

שהוציא מפיו.

"מוצא שפתיך תשמור... (כג, כד)

מעשה בנגיד שנכנס אצל הגר"ז סולביצ'יק זצ"ל כשלושה ימים לפני ראש חודש וסיפר לו כי בשבת האחרונה קיבל עליה לתורה בבית הכנסת, ועשו לו "מי שברך" שבו קיבל על עצמו לנדוב "מה שחסר לרב מבריסק לתקציב החודש האחרון שמשלם לאברכי הכולל שלו". ובא לשלם את נדרו ורוצה לדעת כמה חסר שעליו לשלם.

עשה לו הגר"ז את החשבון כמה חסר לו, והתברר שרוב הסכום החודשי עדיין חסר לו.

נענה הנגיד ואמר: "אמנם על דעת כן לא נדרתי, שכן סבור הייתי שבסוף החודש מסתמא חסר רק חלק קטן מהסכום, אבל מכל מקום "מוצא שפתיך תשמור" על כן אקיים נדרי". ומסר להגר"ז את כל הסכום במלואו... (פניני רבינו הגר"ז)

הלכו לשכור את בלעם כדי לקלל את ישראל ורצו להזיק להם. מה טעם עונשם שווה?

זה מה שביקשה התורה להדגיש - מדייק ה'כתב סופר' - "ויהפוך ה' אלוך לך את הקללה לברכה", אם כן, שמא יעלה בדעתך לומר שכיון שהרווחנו ברכות מהמואבים, אין סיבה לא לקבל מהם גרים. לכך מבארת התורה שהכל הולך אחר הכוונה, ומאחר שכוונת שניהם הייתה לרעה - על אף שמואב רצו להרע יותר ובסופו של דבר יצא מהם טוב - הרי שעונשם של עמון ומואב שווה. (במחשבה תחילה)

"על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים..."

ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור" (כג, ה)

אמר המגיד מדובנא שבאמת היו יכולים לטעון שלכך לא יצאו לקראתם בלחם ובמים כי לא היו יכולים לספק לבני ישראל שהיו עם רב, לחם רב ומים רבים, ואשר על כן באה הטענה "אשר שכר עליך את בלעם" ובלעם אמר "כל אשר תאמר אלי אעשה", ושם לפתע כן היה לכם כסף.

"ואשר שכר עליך את

בלעם בן בעור מפתור

אדם נהרים לקללך

(כג, ה)

ביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגר זי"ע תיבת 'עליך' היא אך למותר, ולא היה לו לומר רק 'ואשר שכר את בלעם בן בעור'.

אך הכוונה היא, כי הנה בלק היה יכול להסתפק ולבקש מבלעם רק שיברך את מואב שלא יוכלו ישראל להרע לו ולעשות לו דבר, אבל בלק היה רשע גדול והיה חפץ ברעת ישראל ולא בטובת עצמו, ולכך ביקש דווקא שיקלל את ישראל, ולא שיברך אותם. זה שאמר הכתוב ואשר שכר 'עליך'... ולא שכר על עצמו, שיברך אותו, כי אם היה עושה כן אזי אפשר היה לדונו לכף זכות, אך כיון שעשה להיפך ושכר עליך, מזה מוכח גודל רשעתו.

"ולא יראה בך ערות דבר" (כג, טו)

לא יראה - ס'ואל דיר נישט געפעלן (שלא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע... (שפת אמת)